

DROŠĪBAS POLICIJAS 2010.GADA DARBĪBAS PĀRSKATS

Drošības policija ir Latvijas valsts drošības iestāde, kas Valsts drošības iestāžu likumā noteiktā kārtībā veic: pretizlūkošanas un operatīvās darbības pasākumus, kā arī izmeklēšanas darbības attiecībā uz noziedzīgajiem nodarījumiem, kas izdarīti valsts drošības jomā; valsts noslēpuma aizsardzību; valsts amatpersonu aizsardzības pasākumus, kā arī preventīvos un koordinējošos pasākumus pretterorisma jomā. Šīs funkcijas Drošības policijas centrālās un reģionālās struktūrvienības veic visā valsts teritorijā.

Būtisks Drošības policijas darba virziens ir valsts augstāko amatpersonu nodrošināšana ar savlaicīgu un precīzu pretizlūkošanas un operatīvo darbību rezultātā iegūtu informāciju, kas nepieciešama lēmumu pieņemšanai nacionālās drošības jomā. 2010.gadā par valsts drošības nodrošināšanai nozīmīgiem un Drošības policijas kompetencē esošajiem aktuāliem jautājumiem kopumā tika sagatavoti 278 apkopjoši informatīvi analītiskie materiāli. No tiem citām valsts institūcijām nosūtīti 139 materiāli. Sagatavotas un valsts augstākajām amatpersonām, Satversmes aizsardzības biroja un Iekšlietu ministrijas vadībai nosūtītas 50 iknedēļas uzziņas par situāciju valsts drošības jomā.

Balstoties uz 2009.gada 11.augusta valdības deklarācijā noteiktajām prioritātēm, Drošības policija 2010.gadā veica sistemātisku darbību visās savas atbildības jomās, ņemot vērā kopējo sociāli ekonomisko situāciju, kā arī izmaiņas operatīvajā situācijā valstī. Darbs tika veikts sekojošos virzienos:

1. KONSTITUCIONĀLĀS IEKĀRTAS AIZSARDZĪBA

Ekstrēmistiski un radikāli orientētu organizāciju un personu darbības izpēte

Drošības policija veica pastiprinātu sabiedrības radikalizāciju veicinošo sociāli politisko un reliģisko procesu izpēti, kā arī organizēja operatīvos un preventīvos pasākumus, lai identificētu un apsteidzoši reaģētu uz šiem riskiem. Īpaša uzmanība tika pievērsta radikāli orientētām organizācijām un neformālām grupām, kas ar savām darbībām varētu radīt spriedzi sabiedrībā.

Konstatēts, ka kreisi radikāli orientēto organizāciju darbībā 2010.gadā turpinājās 2009.gada tendences – tiekšanās pēc iesaistes politiskajā darbībā, īpaši Saeimas vēlēšanu kontekstā, un centieni paplašināt atbalstītāju loku, orientējoties uz maznodrošinātajām sabiedrības grupām. Izvērst savu darbību šīm organizācijām kavē trūkstošais finansējums, nelielais atbalstītāju loks, kā arī vāja ideoloģiskā un organizatoriskā bāze. Šo resursu neesamību tās mēģina kompensēt ar provokatīvu akciju organizēšanu, lai gūtu atspoguļojumu masu medijos un reklamētu savu darbību. Drošības policija

novēroja arī centienus konsolidēties un sadarboties ar citām līdzīgām sabiedriskajām organizācijām, tostarp ārvalstīs.

Labēji radikāli orientētu organizāciju un kustību publisko aktivitāšu intensitāti pārskata periodā var raksturot kā relatīvi zemu, un, salīdzinot ar 2009.gadu, tā nav būtiski mainījusies. Atsevišķas organizācijas veica pasākumus ar mērķi palielināt jauno biedru skaitu, kā arī turpināja savu piekritēju vidē izplatīt antisemītisko ideoloģiju. Tika konstatēta jaunās „skinhedu” ideoloģijas piekritēju paaudzes veidošanās pazīmes, galvenokārt krievvalodīgi runājošo vidē.

2010.gadā Drošības policijā tika uzsākti seši kriminālprocesi par apzinātu nacionālā vai rasu naida izraisīšanu, ko ideoloģisku apsvērumu dēļ veikušas ekstrēmistiski vai nacionālradiķāli orientētas personas.

Tika veikta vairāku publisko pasākumu kontrole, lai novērstu un neitralizētu ekstrēmistiski orientēto organizāciju, kustību un atsevišķu personu pretvalstiskās darbības, un nodrošinātu sabiedrisko kārtību un drošību. Kā piemēru var minēt 16.marta un 9.maija publiskos pasākumus, Latvijas Skolu jaunatnes dziesmu un deju svētkus un Saeimas vēlēšanas, kuru laikā tika veikts preventīvs darbs sabiedriskās kārtības un drošības nodrošināšanai. Tā ietvaros veikta situācijas un apdraudējumu analīze, sagatavoti 16 informatīvi analītiskie dokumenti, ar kuriem iepazīstinātas valsts augstākās amatpersonas, sabiedriskās kārtības nodrošināšanā iesaistītās tiesībsargājošās iestādes.

2. VALSTS NOSLĒPUMA AIZSARDZĪBA

Būtisks Drošības policijas darbības virziens ir Latvijas, Eiropas Savienības (ES) un Ziemeļatlantijas līguma organizācijas (NATO) noslēpumu aizsardzības pasākumu veikšana.

2010.gadā Drošības policija pārbaudīja 2372 personas, kuras veic vai plāno veikt darbu ar valsts noslēpuma objektiem. 17 gadījumos tika konstatēta šo personu neatbilstība pieejai valsts noslēpumam un pieņemts lēmums par atteikumu izsniegt speciālās atļaujas darbam ar valsts noslēpumu.

Uz Satversmes aizsardzības biroju pirmās kategorijas (pieeja sevišķi slepeniem valsts noslēpuma objektiem) speciālās atļaujas darbam ar valsts noslēpuma objektiem izsniegšanai nosūtīti pārbaudes materiāli par 49 amatpersonām. Veiktas arī 15 komersantu pārbaudes sakarā ar industriālā drošības sertifikāta izsniegšanu.

Lai kontrolētu valsts noslēpumu uzglabāšanas, izmantošanas un aprites noteiktās kārtības ievērošanu, valsts noslēpumu nesēju esamību, Drošības policija veica 40 plānotās valsts noslēpuma aizsardzības pasākumu pārbaudes Iekšlietu ministrijas padotībā esošajās iestādēs, kā arī citās valsts pārvaldes

institūcijās, kurās tiek veikta darbība ar valsts noslēpumu saturošiem objektiem.

Regulāri tika sniegtas konsultācijas valsts noslēpuma objektu, NATO un ES klasificētās informācijas aizsardzības pasākumu nodrošināšanai.

Saistībā ar konstatēto informācijas dienesta vajadzībām izpaušanu plašsaziņas līdzekļos Drošības policija piedalījās divās valsts institūciju organizētās dienesta izmeklēšanas komisijās. Par konstatētajiem faktiem Drošības policijā ierosināti divi kriminālprocesi pēc Krimināllikuma 329.pantā „Neizpaužamu ziņu izpaušana” un 94.pantā „Valsts noslēpuma apzināta izpaušana” noziedzīgo nodarījumu pazīmēm.

3. TERORISMA APKAROŠANA

Preterorisma preventīvo pasākumu plānošana un īstenošana

Drošības policija ir galvenā preterorisma institūcija valstī, kas ir atbildīga par terorisma novēršanu un apkarošanu, kā arī citu preterorisma darbībās iesaistīto institūciju koordināciju. Šo funkciju nodrošina Drošības policijas struktūrvienība – Preterorisma centrs.

2010.gadā terorisma draudu līmenis Latvijā nav mainījies un ir saglabājies relatīvi zems. Latvijā nav notikuši terora akti vai citi noziedzīgi nodarījumi, kas būtu saistāmi ar terorismu. Tomēr, neskatoties uz to, ir identificēti vairāki faktori, kas nākotnē var veicināt terorisma draudu palielināšanos.

Starptautiskā terorisma tendenču analīze liecina, ka nākamo piecu gadu laikā terorisma draudu līmenis Eiropā nemazināsies. 2010.gads iezīmējās ar būtisku terorisma draudu pieaugumu Ziemeļeiropā. Šo tendenci apliecina vairāki Dānijā un Zviedrijā novērstie terora akti pret islāma ticību “zaimojošo” karikatūru autoriem un karikatūras publicējušo laikrakstu redakcijām. Savukārt Lietuvā 2010.gadā turpinājās tiesas process pret islāma ticībā pārgājušo Lietuvas iedzīvotāju, kura bija nodibinājusi kontaktus ar ziemeļkaukāziešu teroristiem un bija plānojusi doties uz Krieviju, lai iesaistītos teroristiskās darbībās. Šie fakti apliecina, ka terorisma draudi ir kļuvuši par realitāti arī Skandināvijā un Baltijas valstīs.

Ekonomiskās krīzes ietekmē 2010.gadā Eiropā strauji pieauga arī kreisā terorisma draudu līmenis. Vairākās valstīs notika kreiso teroristu organizēti uzbrukumi valsts augstākajām amatpersonām, valsts pārvaldes iestādēm, vēstniecībām un finanšu institūcijām.

Ņemot vērā minētās tendences, Preterorisma centrs turpināja īstenot mērķtiecīgus preventīvos pasākumus, lai savlaicīgi identificētu iespējamus terorisma riskus Latvijā, kā arī neutralizētu starptautisko teroristisko organizāciju iespējamās aktivitātes mūsu valstī. Preterorisma centrs nodrošināja pastāvīgu terorisma draudu monitoringu, veicot Drošības

polīcijas rīcībā esošās operatīvās informācijas, kā arī no citām pretterorisma darbībās iesaistītajām institūcijām un kritiskās infrastruktūras objektiem saņemtās informācijas analīzi. Tika nodrošināta pastāvīga informācijas apmaiņa un sadarbība ar ārvalstu partnerdienestiem, NATO un ES pretterorisma institūcijām.

Pretterorisma preventīvo pasākumu plānošanas jomā Pretterorisma centrs turpināja aktivitātes, kas saistītas ar terorisma draudu līmeņu sistēmas un Nacionālā pretterorisma plāna ieviešanu. Tika aktualizēti un Ministru kabinetā apstiprināti trīs tipveida pretterorisma reaģēšanas plāni „Lidmašīna”, „Kuģis” un „Objekts”.

Pretterorisma centrs turpināja aktivitātes terorisma riska objektu drošības kontroles jomā. Izvērtēti un saskaņoti 20 kritiskās infrastruktūras objektu iesniegtie drošības plāni. Apsēkoti 23 objekti, 10 objektiem sniegtas rekomendācijas pretterorisma pasākumu uzlabošanai. 2010.gadā Pretterorisma centrs aktīvi sadarbojās ar starptautisko lidostu „Rīga”, Civilās aviācijas aģentūru un VAS „Latvijas Gaisa satiksme”, sniedzot rekomendācijas drošības pasākumu pilnveidošanai civilās aviācijas drošības jomā.

Tika turpināti drošības kontroles pasākumi cilvēku masveida pulcēšanās objektos (tirdzniecības centros, viesnīcās, izklaides centros). Apsēkoti 28 objekti, 76 objektiem izplatītas rekomendācijas pretterorisma pasākumu plānošanai un īstenošanai.

No Nacionālo bruņoto spēku Jūras spēku Krasta apsardzes dienesta pārskata periodā Pretterorisma centrs saņēma un pārbaudīja 74 ziņojumus par kuģiem, kas plānoja ienākt Latvijas ostās un kuriem iepriekšējās ostās ir bijis paaugstināts Starptautiskajam kuģu un ostu aizsardzības kodeksam atbilstošais aizsardzības līmenis. Savukārt Rīgas ostā apsēkoti deviņi termināļi, izplatītas rekomendācijas aizdomīgu aktivitāšu konstatēšanas gadījumā.

Pretterorisma darbībās iesaistītās institūcijas organizēja pretterorisma reaģēšanas pasākumu mācības. Kā būtiskākās jāatzīmē lidostas „Rīga” un Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienesta organizētās ārkārtas situāciju mācības, kuru ietvaros Pretterorisma centrs organizēja arī pretterorisma plānu „Lidmašīna” un „Objekts” atsevišķu elementu izspēli.

Pretterorisma centrs bija iesaistīts vairākos apdraudējumu novēršanas un pārvarēšanas pasākumos. Kā viens no būtiskākajiem jāatzīmē Pretterorisma centra piedalīšanās 2010.gada novembrī Sudānā nolaupīto Latvijas helikoptera pilotu atbrīvošanas pasākumos, līdzdarbojoties Ārlietu ministrijas organizētā Krīzes centra darbā, kā arī nosūtot savu pārstāvi uz Sudānu krīzes situācijas atrisināšanas veicināšanai.

Migrācijas procesu kontrole

Pretterorisma pasākumu ietvaros tika turpināta migrācijas procesu kontrole, lai nepieļautu uz teroristiskām darbībām tendētu personu iekļūšanu Latvijā vai operatīvi kontrolētu viņu iespējamu darbību un sakarus mūsu valstī. Tika turpināta personu kontrole no terorisma riska valstīm, tostarp veikta analīze par veidiem, kā šīs personas iekļūst valstī. Iegūtā informācija liecina, ka 2010.gadā tūrisma firmu jomā veidojas jauna tendence piesaistīt sadarbības partnerus un tūrisma grupas tieši no terorisma riska reģioniem. Fiksēta vairāku, ar tūrismu nesaistītu uzņēmumu, interese veicināt t.s. „darījumu tūrismu”, uzaicinot personas tieši no terorisma riska reģioniem. Pārskata periodā ļoti būtiski pieauga Irānas pilsoņu vīzu pieprasījumu skaits.

Analizējot ārzemnieku uzturēšanās atļauju pieprasījumus pēc jaunajām Imigrācijas likuma normām, var secināt, ka, atbilstoši prognozei, visretāk tiek izmantots Imigrācijas likuma 23.panta pirmās daļas 28.punkts (investīcijas uzņēmumā). Visplašāk tika izmantots Imigrācijas likuma 23.panta pirmās daļas 29.punkts (nekustamā īpašuma iegāde).

Arvien biežāk var konstatēt, ka personas izvēlas legālus veidus, kā ieceļot Šengenas līguma zonā. Pēc tam tās vai nu turpina uzturēties citās Šengenas valstīs nelegāli, vai atrod likumdošanas nepilnības, kas ļauj legalizēt uzturēšanos un brīvu pārvietošanos.

Personām no terorisma riska valstīm saglabājās interese par studiju iespējām Latvijas augstskolās. Pašreiz Latvijas augstskolās studē aptuveni 200 studenti no šādām valstīm. Interesentu vēlme studēt Latvijā, galvenokārt, ir saistīta ar atrašanos Šengenas līguma zonas teritorijā, un studijas Latvijā nav migrācijas gala mērķis.

Radikālā islāma izplatības ierobežošana

2010.gadā tika turpināti preventīvie pasākumi Latvijas musulmaņu kopienas vidē notiekošo procesu izpētei, lai savlaicīgi konstatētu iespējamās radikalizācijas tendences un ierobežotu to izplatību.

Konstatētas šādas tendences:

- kopienā aizvien vairāk tiek ņemti vērā „jauno musulmaņu” uzskati par islāma ticību un politiskajām norisēm;
- daļa „jauno musulmaņu” ļoti aktīvi iesaistās islāma ticības popularizēšanā un spēj pulcēt ap sevi citus jaunos musulmaņus. Jauno musulmaņu skaitu turpina papildināt arī ieslodzījumā esošās personas;
- turpinājās „jauno musulmaņu” mācību ceļojumi uz terorisma riska valstīm, kas ir viens no radikalizācijas riskiem;
- salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem samazinājies ārvalstu musulmaņu organizāciju misionāru vizīšu skaits Latvijā;
- 2010.gadā tika sākts darbs korāna izdošanai latviešu valodā, kas varētu palielināt vietējo iedzīvotāju interesi par islāmu.

Stratēģiskas nozīmes preču un masu iznīcināšanas ieroču izplatības kontrole

Lai nepieļautu terora aktu un citu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanai nepieciešamo materiālu, sprāgstvielu, to komponentu, ieroču un munīcijas nokļūšanu uz noziedzīgām darbībām tendētu personu rīcībā, Drošības policija veica pasākumu kompleksu šo priekšmetu nelikumīga apgrozījuma novēršanai.

Tika veiktas pārbaudes un apstiprināti fiziskās aizsardzības pasākumu plāni sešiem jonizējošā starojuma avotu objektiem, kā arī sniegtas rekomendācijas konstatēto trūkumu novēršanai.

Stratēģiskas nozīmes preču kontroles jomā veiktas pārbaudes par vairāk nekā 250 eksporta, importa un tranzīta darījumiem. Ierosināts viens kriminālprocess par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, kas paredzēts Krimināllikuma 190¹. pantā „Preču un vielu, kuru aprīte ir aizliegta vai speciāli reglamentēta, pārvietošana pāri Latvijas Republikas valsts robežai”.

Pēc Ārlietu ministrijas pieprasījuma tika veikts informācijas apkopojums par situāciju Latvijā šaujamo ieroču un munīcijas aprītes kontroles un nelikumīgas aprītes apkarošanas jomā. Informācija iekļauta ziņojumā Apvienoto Nāciju Organizācijai. Vērojama tendence, ka līdz ar ekonomiskās situācijas pasliktināšanos nelegālajā apgrozībā pieaug Pirmā un Otrā pasaules kara laikā izmantoto šaujamo ieroču, spridzināmo ietaišu un to sastāvdaļu īpatsvars.

No 45 Drošības policijas ierosinātajām un pēc piekritības saņemtajām krimināllietām sešas saistītas ar šaujamo ieroču un sprāgstvielu glabāšanu bez attiecīgas atļaujas.

4. KORUPCIJAS APKAROŠANA

Ņemot vērā sociāli ekonomisko situāciju valstī un citus korupcijas risku veicinošus faktorus, nozīmīgs Drošības policijas darba virziens pārskata periodā bija pretizlūkošanas pasākumu īstenošana Iekšlietu ministrijas sistēmas struktūrvienībās, lai savlaicīgi atklātu un novērstu darbinieku pretlikumīgu rīcību.

No 2010.gadā Drošības policijā ierosinātajiem un pēc piekritības saņemtajiem kriminālprocesiem četri tika ierosināti par kukuļa pieprasīšanu un pieņemšanu, savukārt viens par kukuļdošanu. Kriminālvajāšanas uzsākšanai nosūtīti seši kriminālprocesi, kas 2009. un 2010.gadā ierosināti par Iekšlietu ministrijas sistēmas amatpersonu noziedzīgiem nodarījumiem – kukuļa pieprasīšanu un pieņemšanu vai dienesta stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu.

Analizējot pārskata periodā iegūto informāciju, Drošības policija konstatējusi, ka Iekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu darbinieku prettiesisku darbību risku veicina sociālekonomiskā situācija valstī, personu finansiālās saistības un struktūrvienību vadītāju nepietiekamā darbinieku kontrole.

Tika īstenoti arī vairāki operatīvo pasākumu kompleksi, kuru rezultātā iegūta informācija par valsts iestāžu un uzņēmumu, pašvaldību amatpersonu prettiesiskām darbībām, kas nosūtīta citām tiesībsargājošajām institūcijām.

5. VALSTS AUGSTĀKO AMATPERSONU AIZSARDZĪBA

Drošības policija pastāvīgi organizē un veic Ministru prezidenta, Saeimas priekšsēdētāja, iekšlietu ministra un citu valsts amatpersonu, kā arī ārvalstu un starptautisko organizāciju un institūciju amatpersonu un pārstāvju aizsardzības pasākumus. Pārskata periodā tika nodrošināta 30 Ministru prezidenta vizīšu drošība Latvijā un ārvalstīs.

Pēc Ārlietu ministrijas lūguma tika nodrošināta 50 ārvalstu un starptautisko organizāciju un institūciju pārstāvju vizīšu drošība Latvijā, kā arī veikta 41 cita pasākuma ar sevišķi svarīgu ārvalstu personu piedalīšanos drošības nodrošināšana.

Veiktas vairākas pārbaudes, lai noskaidrotu personas, kas telefoniski vai interneta vidē anonīmi izteica draudus Latvijas amatpersonām vai ārvalstu sevišķi svarīgām personām. Tika veikti pasākumi iespējamo pretlikumīgo darbību nepieļaušanai.

2010.gadā Drošības policija aktīvi piedalījās NATO Parlamentārās asamblejas Rīgas sesijas fiziskās drošības pasākumu plānošanā un īstenošanā. Tika sagatavota un regulāri atjaunota sesijas apdraudējuma analīze, kā arī pretterorisma pasākumu plāns.

6. IZMEKLĒŠANAS DARBĪBAS

Pārskata periodā Drošības policijā tika uzsākti 40 kriminālprocesi, kā arī 5 kriminālprocesi saņemti izmeklēšanas veikšanai no citām tiesībaizsardzības iestādēm. No tiem:

- 7 par neizpaužamas informācijas izpaušanu;
- 6 par šaujamieroču un sprāgstvielas glabāšanu bez attiecīgas atļaujas;
- 6 par nacionālā un rasu naida izraisīšanu;
- 5 par dokumentu viltošanu un viltotu dokumentu izmantošanu;
- 4 par kukuļa pieprasīšanu un pieņemšanu;
- 2 par kavēšanu realizēt vēlēšanu tiesības;
- 2 par genocīda slavināšanu, u.c..

Kriminālvajāšanai uz prokuratūru nosūtīti 25 kriminālprocesi, lūdzot uzsākt kriminālvajāšanu pret 38 personām, no kurām 12 ir amatpersonas. Viens

kriminālprocess nosūtīts pēc piekritības uz Valsts policiju, 14 kriminālprocesos pieņemts lēmums par procesa izbeigšanu. Izskatīti 33 pieteikumi un iesniegumi, pieņemot lēmumus par atteikšanos uzsākt kriminālprocesu.

7. STARPTAUTISKĀ SADARBĪBA

Pārskata periodā tika turpināts aktīvs darbs Drošības policijas starptautiskās sadarbības uzlabošanai ar ārvalstu speciālajiem dienestiem un tiesībsargājošām institūcijām, kā arī ar ES un NATO drošības struktūrām:

- notikušas regulāras dažāda līmeņa tikšanās un informācijas apmaiņa par savstarpēju interesi izraisošiem jautājumiem, kā arī abpusēju pieprasījumu izpilde;
- Drošības policijas amatpersonas piedalījušās apvienotajā izmeklēšanas darba grupā saistībā ar kuģa „Arctic Sea” nolaupīšanu;
- Drošības policijas pārstāvis kā īpašais sūtnis piedalījās atbrīvošanas pasākumu organizēšanā saistībā ar Latvijas pilsoņu nolaupīšanu Sudānā.

Starptautiskās sadarbības attīstība ar terorisma apkarošanu saistītajos jautājumos tiek arī turpināta regulāri apmeklējot Eiropas Savienības Padomes Terorisma darba grupas (TWG) sanāksmes, kurās dalībvalstis apmainās ar informāciju par jaunākajiem terorisma tendencēm un teroristu aktivitātēm.

Sakarā ar veikto reformu NATO izlūkošanas jomā, Drošības policija ir uzsākusi dalību NATO *Civilian Intelligence Committee* darbā.

Ar mērķi sekmēt starptautisko sadarbību valsts amatpersonu, kā arī ārvalstu un starptautisko organizāciju un institūciju pārstāvju aizsardzības pasākumu nodrošināšanā, Drošības policijas pārstāvji regulāri piedalās Eiropas tīkla valsts amatpersonu aizsargāšanai (*European Network of Protection of Public Figures (ENPPF)*) sanāksmēs, kā arī *Association of Personal Protection Services (APPS)* konferencēs.